

orientované na ovládnutie sveta, hoci rôznymi prostriedkami, sú vskutku výstižnou predikciou, ktorú dejiny naplnili.

Tocquevillovo dielo je klasické v najlepšom zmysle slova. Celá kniha je preniknutá analytickým duchom aristokrata, ktorý pochopil smerovanie dejín. Trefné pozorovania, hlboké analýzy, duchaplné postrehy, jasná koncepcia reflexií, dôkladná znalosť reálií robia z knihy skutočne čitateľskú lahôdku. Na križovatke histórie, kde sme sa nolens-volens ocitli, môže Tocquevillova práca pôsobiť ako lakmusový papier, umožňujúci testovať, kedy odvolávanie sa na vôľu väčšiny z úst politikov je len úhybným manévrom v službách niečích záujmov.

Tatiana Sedová

O EKOLÓGII SAMIZDATOVO

M. KUSÝ: Marxizmus a ekologická kríza. Bratislava 1984, 96 rkp. strán. Samizdat.

Medzi 23 členmi autorského kolektívu dnes už povestnej publikácie BRATISLAVA nahlas (1987) nie je uvedený ani jeden slovenský filozof. A tak by sa mohlo zdať, že kritický a neapologetický pohľad na ekologické problémy socialistického systému bol našim filozofom v normalizačnom období značne vzdialený. Nie je to ale celkom tak. Jedným z inšpiračných myšlienkových zdrojov vzniku tejto publikácie bola teoreticky a faktologicky fundovaná štúdia disidentského filozofa Miroslava Kusého, ktorý v tom čase pracoval v URBION-e a mal možnosť hlbšie spracovať a – čo je hlavné – neviazaný nijakými "služobnými" obmedzeniami aj objektívne zhodnotiť reflektovanie aktuálnej ekologickej situácie v podmienkach reálneho socializmu. Kusého rozsiahla štúdia *Marxizmus a ekologická kríza* kolovala v ČSSR v strojoписnom vydaní a dnes je k dispozícii vo Filozofickom ústave SAV v *Archíve Milana Šimečku*.

Štúdia predstavuje prenikavé svedectvo nekompromisnej konfrontácie s vládnuou reálnosocialistickou mocou a celým reálnosocialistickým spoločenským systémom. Jej leitmotívom je meritórne odhaľovanie jestvujúcej schizofrénie medzi výsostne odbornou a ideologickou zložkou pri riešení ekologickej krízy v krajinách reálneho socializmu, ktorú autor dokladá zovrubnou analýzou najmä našej a sovietskej knižnej a časopiseckej produkcie. Názorne ilustruje hĺbku rozporu medzi našou faktickou, verejne a viac-menej aj polooficiálne priznanou ekologickou realitou a jej vtedajším marxistickým výkladom. Pri hľadaní zdrojov tohto rozporu jednoznačne konštatuje, že marxistická ekologická ideológia je falošné ekologické vedomie slúžiace konkrétnym spoločensko-triednym záujmom vládnucej moci, ktorej z viacerých dôvodov vyhovuje práve ideologický výklad príčin a spôsobov riešenia ekologických problémov socializmu. Ide o to, že podľa marxistických ideológov – v intenciách obvyklého známeho klišé kapitalizmus verus socializmus – príčiny ekologických "ťažkosti" za socializmu nevyplývajú a principiálne nemôžu vyplývať zo samotnej podstaty socializmu, ale sú len prípadkové, akcidentálne a majú prevažne subjektívnu povahu; taký je napríklad konzumný vzťah k životnému prostrediu, krátkozraký pragmatizmus vo využívaní prírodných zdrojov, osobné záujmy, lajdáctvo a pod. Z toho potom logicky vyplýva aj ideologický spôsob riešenia ekologických problémov socializmu, sústredujúci sa v prvom rade na výchovu "nového ekologického človeka" a apelujúci na ekologickú mravnosť, na akúsi svojráznu ekologickú organizáciu ľudstva. M. Kusý pokladá takýto prístup ku komplexným, globálnym ekologickým problémom za ekologický romantizmus a ekologický redukcionizmus, odhaľuje v ňom nesporné utopické črty, teoretickú nekonzistentnosť a priam zmatenosť.

Konfrontuje ho s autentickými marxistickými premisami a s takým teoretickým prístupom k ekologickej problematike, ktorý podľa jeho názoru týmto premisám striktné zodpovedá. Oprávnené sa domnieva, že treba ísť cestou ekonomického vyjadrenia ekologických hodnôt a zahrňovať teda aj objektívne zmeny samotných ekonomických hodnôt. Protirečenie medzi ekológiou a ekonómiou, medzi ekologickým a ekonomickým človekom, o ktorom s obľubou píše reálnosocialistickí ideológovia, považuje za úplne vykonštruované a protimarxistické. Prvoradé má byť technologické, a nie sociálne riešenie ekologického problému, čo je podľa jeho názoru plne v súlade aj s meritom Marxovho učenia. Proti ekologickej revolúcii utopistov (alias reálnosocialistických ideológov), ktorí ekologický problém riešia ako prioritne sociálnu záležitosť, ako sociálnu revolúciu, autor rozvíja a precizuje koncepciu špecifickej ekologicko-technickej revolúcie, ktorá sa týka práve a prednostne technickej stránky vzťahu medzi človekom a životným prostredím a v ktorej ide o ekologizáciu výrobných technológií, a nie človeka, spoločnosti, mravnosti, vedy a pod.

Upozornila som na túto Kusého štúdiu nielen z dôvodov relevantného zaplnenia ďalšieho bieleného miesta na vývinovej mape slovenskej filozofie v posledných dvoch deceniách, ale aj (a najmä) pre jej aktuálnosť v dnešných časoch, keď autorom pranievaná ideologizácia (na presných názvoch starých či nových -izmov vskutku nezáleží) páčivých ekologických problémov je stále až priveľmi živá.

Raisa Kopsová

NAŠI AUTORI

KAROL NANDRÁSKY, Evanjelická bohoslovecká fakulta UK, Svoradova 1, 815 95 Bratislava, ČSFR; DUŠAN GÁLIK, Filozofický ústav SAV, Hviezdoslavovo nám. č. 10, 813 64 Bratislava, ČSFR; ZDENĚK MÜLLER, Orientální ústav ČSAV, Lázenská č. 4, 118 37 Praha, ČSFR; XÉNIA CELNAROVÁ, Kabinet orientalistiky SAV, Klemensova 19, 813 64 Bratislava, ČSFR; W. V. QUINE, Boston, USA; AUGUSTÍN RIŠKA, St. John's University New York; KAROL KOLLÁR, Filozofický ústav SAV, Hviezdoslavovo nám. č. 10, 813 64 Bratislava, ČSFR; TATIANA SEDOVÁ, Filozofický ústav SAV, Hviezdoslavovo nám. č. 10, 813 64 Bratislava, ČSFR; RAISA KOPSOVÁ, Filozofický ústav SAV, Hviezdoslavovo nám. č. 10, 813 64 Bratislava, ČSFR.